

รัตน์ บัณฑิต¹ สิริศักดิ์ อาจวิชัย² นพรัตน์ พุ่มไม้³
แล ชำสุ⁴ สุวรรณ ปูนอ่อน⁵ ทองเหลือ แยมศิริ⁶

วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช : ก้าวอย่างแห่งความคาดหวังและความเป็นไป

BUDDHACHINNARAT SANGA COLLEGE : PACE OF EXPECTATION
AND POSSIBILITY

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช : ก้าวอย่างแห่งความคาดหวังและความเป็นไป มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชจากอดีตถึงปัจจุบันและในอนาคต 2) เพื่อศึกษาบทบาทของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชที่มีต่อชุมชน สังคม จากอดีตถึงปัจจุบันและในอนาคต 3) เพื่อศึกษาความคาดหวังของชุมชน สังคม โดยรอบที่มีต่อวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชจากอดีตถึงปัจจุบันและในอนาคต และ 4) เพื่อศึกษาความคาดหวังการดำเนินงานกิจการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชจากอดีตถึงปัจจุบันและในอนาคตที่มีต่อชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และชุมชนและศิษย์เก่า จำนวน 16 คน โดยศึกษาใน 2 สมัย ได้แก่ 1) สมัยห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ 2) สมัยวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ศึกษาปรากฏการณ์ในภาคสนามและใช้เทคนิคการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์แบบอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นสถาบันทางการ

¹รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำสาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

²นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

³นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

⁴นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

⁵นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

⁶นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

รัตน์ บัวสนธ์ และคณะ

ศึกษาที่อยู่ภายใต้สังกัดมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยโดยเริ่มจากการเป็นห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและได้รับการยกฐานะเป็นวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเพื่อเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่พระภิกษุ - สามเณรในเขตภาคเหนือตอนล่างให้ได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา นับตั้งแต่ก่อนการจัดตั้งเป็นห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์จนกระทั่งเป็นวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในปัจจุบันวิทยาลัยสงฆ์มีการจัดการศึกษาแบ่งเป็น 3 ระดับการศึกษา ประกอบไปด้วย ระดับปริญญาตรี ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต และระดับปริญญาโท โดยมีพันธกิจที่สำคัญ ดังนี้ 1) ด้านการผลิตบัณฑิต 2) ด้านการวิจัย 3) ด้านการบริการวิชาการ 4) ด้านการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ในด้านบทบาทของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่มีต่อชุมชน สังคมนั้นมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการให้เข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจคนในสังคม เพื่อที่จะผลิตบัณฑิตให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนา สามารถประยุกต์เข้ากับศาสตร์สาขาต่าง ๆ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส มีความเป็นผู้นำทางจิตและปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีโลกทัศน์กว้างไกลสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก มีศรัทธาที่จะอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา มีคุณธรรมจริยธรรม และเสียสละเพื่อส่วนรวม

บทบาทของชุมชน สังคมโดยรอบที่มีต่อวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช แรกเริ่มชุมชนได้เข้ามามีส่วนส่งเสริมในการก่อสร้างในลักษณะของการเช่าบูชาเหรียญต่าง ๆ และการบริจาค ต่อมาเมื่อชุมชนได้เล็งเห็นความมุ่งมั่นของวิทยาลัยสงฆ์ที่เน้นการผลิตบัณฑิตทั้งพระและฆราวาสที่มีคุณภาพออกไปสู่ชุมชน สังคม จึงทำให้ชุมชน สังคม ได้เข้ามามีบทบาทต่าง ๆ กับวิทยาลัยสงฆ์มากขึ้น เช่น การบริจาค การส่งบุตรหลานเข้าเรียน การเสียสละกำลังแรงกาย เป็นต้น ในอนาคตของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช ในฐานะผู้ให้บริการทางการศึกษามีความคาดหวังที่จะผลิตบัณฑิตให้เป็นไปตามพันธกิจของวิทยาลัยสงฆ์ให้เกิดประสิทธิภาพ ด้านงานวิจัยและการพัฒนาบุคลากรมีเป้าหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนเน้นการนำเอาองค์ความรู้ในพระไตรปิฎกมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยร่วมกับศาสตร์อื่นๆ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาด้านศีลธรรมและจริยธรรมของสังคม ด้านบริการวิชาการแก่สังคมให้การสนับสนุนกิจกรรมของคณะสงฆ์ ด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา สร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่ประชาชน โดยผ่านกลไกการฝึกอบรม ประชุมและสัมมนาเพื่อพัฒนาพระสงฆ์และบุคลากรทางศาสนาให้มี

รัตน์ บัวสนธิ์ และคณะ

ศักยภาพ ด้านการดำเนินงานบูรณาการศิลปะและวัฒนธรรมส่งเสริมและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ด้านการทำ
บูรณาการศิลปะและวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่มีรากฐานมาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
ให้เอื้อต่อการศึกษาค้นคว้า เพื่อสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย สนับสนุนให้มีการ
นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ตลอดจนความร่วมมือกับ
หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านทำบูรณาการศิลปวัฒนธรรมเพื่อจัดแหล่งข้อมูลด้านทรัพย์สินมรดกทาง
วัฒนธรรมของธรรมชาติเพื่อการศึกษา ค้นคว้า ประจำถิ่น

Abstract

The research off Buddhachinnarat Sanga College: pace of expectation and possibility.
Purposes: 1) To study the evolution of the College of Buddhist Buddhachinnarat from past to
present and future 2) To study the role of Buddhachinnarat Sanga College towards community
social from past to present and future 3) To study the expectation of the society and community
colleges around the monks to Buddhachinnarat from past to present and future, and 4) to study
the expected operation Buddhachinnarat Sanga College from past to present and future of the
community. Using Qualitative Research Methods (Qualitative Research Methodology) with
information providers as executive officers and teachers, community and alumni of 16 people
were studied in the second period 1) class period of Buddhachinnarat Sanga College
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, and 2)Contemporary Buddhachinnarat Sanga
College Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Tool to collect data were the researcher in
the field of phenomena and techniques of interviewing and discussion groups. And then data
analysis methods are content analysis and inductive analysis. The results of this research showed
that Buddhachinnarat Sanga College Mahachulalongkornrajavidyalaya University is the institution
subordinate to Mahachulalongkornrajavidyalaya University. It was starting from a small class
room of Buddhachinnarat Sanga College Mahachulalongkornrajavidyalaya University and has
been promoted to be a Buddhachinnarat Sanga College Mahachulalongkornrajavidyalaya
University. The purpose of this college is to expanding educational opportunities for monks –
novice in the northern Lower to have higher education. Since the establishment of the first class

รัตน์ บัวสนธิ์ และคณะ

room of the College until Buddhachinnarat Sanga College Mahachulalongkornrajavidyalaya University, this colleges are divided into three levels of education includes bachelors degree, Graduate Certificate level and master's degrees. The main mission: 1) to produce graduates 2) research 3) the academic technical services 4) to fostering the arts and culture. The role of Buddhachinnarat Sanga College Mahachulalongkornrajavidyalaya University from past to present with the community. Is in the area of education as the center of Buddhist studies integrated with modern science to the mental development in society. To produce graduates with academic excellence in Buddhism Graduates can be applied to various fields of science admirable behavior. Strong leadership, mental health and intelligence. Are creative. A wide perspective. Nouveau can change the world. Are believed to be dedicated to Buddhism Virtue ethics And dedication to public.

The role of the community and society which surrounding towards Buddhachinnarat Sanga College. At the beginning the community take part of construction promote in the area a Buddha image medal for worship and donation. After that when the community recognizes the commitment of the College that dedicated to produce high quality graduates both monks and lay a quality issue for the community and society which turning society into a different role with more monastic colleges, such as donations, to send their children to study in this school and the strength sacrifice etc.

In the future, a Buddhachinnarat Sanga College as an education academy providers are expected to produce graduates according to the mission of the College of Buddhist efficiency. The research and development aimed at building knowledge together with the learning process focused on bringing knowledge to the development of Buddhist Scriptures in the framework of collaborative research with other disciplines. To be applied to solve the moral and ethical society. Social services to support academic activities of the ministry by creating knowledge. Understanding of the doctrine in Buddhism, Moral awareness to the public through the mechanism of training, meetings and seminars to develop the priests and religious personnel to potential. Fostering the arts and cultural promotion and development of learning and fostering the

รัตนะ บัวสนธ์ และคณะ

arts and culture particular cultural roots in the teachings of Buddhism. To facilitate education and research. To create awareness and pride in being Thai. Encourage local wisdom used as a foundation for developing a balance and cooperation with conservative agencies which responsible for fostering cultural resource to provide some information of natural assets to the local study.

บทนำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่สมเด็จพระบรมมหาราชวัง พระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงสถาปนาขึ้น ได้ดำเนินการตามพระราชปณิธานและปฏิบัติการที่สำคัญ ในการผลิตบัณฑิตทางด้านพระพุทธศาสนา การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม มายาวนานกว่า 1 ศตวรรษ ตั้งแต่พุทธศักราช 2432 ทรงสถาปนา “มหาธาตุวิทยาลัย” ขึ้นที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์และมีการใช้คำว่า “วิทยาลัย” เป็นสถานศึกษา พระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ทั่วไป และปีพุทธศักราช 2490 เปิดหลักสูตรปริญญาตรี คณะพุทธศาสตร์บัณฑิต เป็นคณะแรก ลำดับต่อมาเปิด คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และในปีพุทธศักราช 2512 มหาเถรสมาคมออกคำสั่งเรื่องการศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์ และเรื่องสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ ส่งผลให้มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีสถานะเป็นสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยโดยสมบูรณ์ จนกระทั่งพุทธศักราช 2521 ขยายการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่ภูมิภาคต่างๆ โดยได้จัดตั้งวิทยาเขตแห่งแรก ที่จังหวัดหนองคาย และขยายไปยังจังหวัดอื่นๆที่มีความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ ปัจจุบันมีวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ ห้องเรียน หน่วยวิทยบริการ ดังนี้คือ วิทยาเขต 10 แห่งวิทยาลัยสงฆ์ 5 แห่ง ห้องเรียน 9 แห่งและหน่วยวิทยบริการ 4 แห่ง (รายงาน มจร. ประจำปี 2550)

วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช ตั้งอยู่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่วันที่ 7 เมษายน พ.ศ.2548 เป็นต้นมา มีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมและให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ รวมทั้งทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดังนั้นการมีความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของมหาวิทยาลัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจในรากเหง้าแห่งความคิดของบุคคล กลุ่มบุคคล

รัตน์ บัวสนธ์ และคณะ

ในสถาบันการศึกษาแห่งนี้และระบบความสัมพันธ์ของสภาพการณ์ความเปลี่ยนแปลงอันสืบเนื่องมาจากการพัฒนาต่าง ๆ ในแต่ละยุคสมัย ตลอดจนปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัยที่มีแนวโน้มในการพัฒนาองค์การ ที่สำคัญบทบาทระหว่างวิทยาลัยสงฆ์กับชุมชน สังคม โดยรอบ มีผลกระทบของการก่อตั้งวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชจากอดีตถึงปัจจุบันและในอนาคตในด้านสังคม และ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เนื่องจากพลวัตหรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่าง ๆ ล้วนมีความสำคัญกับการจัดการศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสิ้น เดิมมีฐานะเป็นโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติ เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 เปิดการเรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา เป็นรุ่นแรก จนถึงปี 2548 ได้มีมติยกฐานะห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ ขึ้นเป็นวิทยาลัยสงฆ์พุทธสงฆ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงวิวัฒนาการของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและในอนาคต โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชจากอดีตถึงปัจจุบันและในอนาคต
2. เพื่อศึกษาบทบาทของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชที่มีต่อชุมชน สังคม จากอดีตถึงปัจจุบันและในอนาคต
3. เพื่อศึกษาความคาดหวังของชุมชน สังคม ที่มีต่อวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชจากอดีตถึงปัจจุบันและในอนาคต
4. เพื่อศึกษาความคาดหวังในการดำเนินการของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชจากอดีตถึงปัจจุบันและในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) แบบการศึกษารายกรณีประวัติองค์กร (Historical Organization Case Studies) โดยกำหนดขอบเขตในการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เริ่มตั้งแต่ เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552 ถึงเดือน
กุมภาพันธ์ 2553

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นที่จะศึกษา 4 ประเด็นดังนี้

2.1 วิวัฒนาการของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชจากอดีตจนถึงปัจจุบันและแนวโน้มใน
อนาคตโดยแยกศึกษาเป็น

2.1.1 ห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์

- เริ่มก่อตั้ง
- ความเป็นปึกแผ่น
- การขยายองค์การ

2.1.2 วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช

- เริ่มก่อตั้ง
- ความเป็นปึกแผ่น
- การขยายองค์การ
- แนวโน้มในการพัฒนาองค์การในอนาคต

2.2 บทบาทของวิทยาลัยสงฆ์ที่มีต่อชุมชน สังคม จากอดีตถึงปัจจุบันและในอนาคต

2.2.1 ในทัศนะผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากร นิสิต และชุมชน

2.2.2 ในทัศนะของหน่วยงาน องค์การที่เกี่ยวข้อง

2.3 บทบาทของชุมชน สังคม โดยรอบที่มีต่อวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชจากอดีตถึงปัจจุบัน
และในอนาคต

2.3.1 ในทัศนะผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากร นิสิต และชุมชน

2.3.2 ในทัศนะของหน่วยงาน องค์การที่เกี่ยวข้อง

2.4 ความคาดหวังของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชจากอดีตถึงปัจจุบันและในอนาคตในด้าน
สังคม และ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ตามทัศนะของ

2.4.1 ผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากร นิสิต และชุมชน

2.4.2 หน่วยงาน องค์การที่เกี่ยวข้อง

สรุป

1. วิวัฒนาการของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชจากอดีตถึงปัจจุบัน

วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เดิมมีฐานะเป็นโครงการขยายห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ ตั้งอยู่ที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ได้รับการอนุมัติจากสภามหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) มุ่งพัฒนาสถาบัน บุคลากรให้สามารถปฏิบัติภารกิจหลักทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต การพัฒนาวิชาการ การวิจัย การบริการวิชาการแก่ชุมชน และการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อนำสถาบันพระพุทธศาสนา สังคมและประเทศไปสู่ทิศทางที่พึงประสงค์

2) มุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของคณะสงฆ์และประเทศชาติต่อไป

3) มุ่งพัฒนาสถาบันให้เป็นศูนย์การศึกษา ค้นคว้า วิจัย ให้เกิดความเป็นเลิศทางวิชาการ ด้านพระพุทธศาสนา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมให้เกิดการศึกษาวิจัยพุทธธรรมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาต่างๆ ของสังคม

4) มุ่งพัฒนาคุณภาพของนิสิตและบุคลากรในมหาวิทยาลัย ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรับผิดชอบต่อตนเอง สถาบัน พระพุทธศาสนา และสังคมโดยส่วนรวม

5) มุ่งพัฒนาสถาบันการศึกษาสงฆ์ให้เป็นศูนย์กลางวิชาการทางพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

6) มุ่งสนองนโยบายของรัฐบาลในการกระจายโอกาสการศึกษาของประเทศให้ทั่วถึง ในปีแรกที่เปิดการเรียนการสอนได้รับอนุมัติให้เปิดหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา มีนิสิตรุ่นแรกจำนวน 27 รูป

พ.ศ. 2544 เปิดหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มีนิสิตเข้าศึกษาจำนวน 17 รูป

พ.ศ. 2546 เปิดหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจริยศึกษา มีนิสิตเข้าศึกษา จำนวน 32 รูป

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2548 สภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2548 ที่ประชุมมีมติยกฐานะห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ขึ้นเป็นวิทยาลัยในนามวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และได้มีข้อกำหนดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง การจัดตั้งวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช พุทธศักราช 2548 โดยให้ตราข้อ กำหนดไว้ ดังนี้

“ให้จัดตั้งวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช โดยยกฐานะห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ขึ้นเป็นวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช ตั้งแต่วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2548 เป็นต้นไป” มีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมและให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและศฤงคาร รวมทั้งทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา หน้า 60 เล่ม 122 ตอนที่ 44 ง ลงวันที่ 7 มิถุนายน 2548” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลทางพระพุทธศาสนาในท้องถิ่น ให้มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ความสามารถ และมีศักยภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์และสังคมโดยส่วนรวม
- 2) เพื่อขยายโอกาสให้พระสงฆ์สามเณร ครูสอนพระปริยัติธรรม และพระภิกษุสามเณรที่สนองงานคณะสงฆ์ในท้องถิ่นได้ศึกษาวิชาการด้านพระพุทธศาสนาในระดับอุดมศึกษา
- 3) เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถด้านพระพุทธศาสนา
- 4) เพื่อเป็นแหล่งบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
- 5) เพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าวิจัยทางพระพุทธศาสนาในระดับสูง

พ.ศ. 2549 สภามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเปิดหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มีนิสิตเข้าศึกษา จำนวน 23 รูป และสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มีนิสิตเข้าศึกษา จำนวน 53 รูป

พ.ศ. 2550 เปิดหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (สำหรับศฤงคาร) มีนิสิตเข้าศึกษา จำนวน 93 รูป/คน

พ.ศ. 2549 เปิดหน่วยวิทยบริการจังหวัดตาก ณ วัดท่านา อำเภอเมือง จังหวัดตาก และหน่วยวิทยบริการจังหวัดอุตรดิตถ์ ณ วัดหมอนไม้ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

พ.ศ. 2550 เปิดศูนย์การศึกษาจังหวัดสุโขทัย ณ วัดไทยชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
ปัจจุบันวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เปิดการเรียนการสอนในระดับต่าง ๆ ดังนี้

ระดับปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต มีทั้งหมด 7 สาขาวิชา ดังนี้

1. สาขาปรัชญา (บรรพชิต)
2. สาขาพระพุทธศาสนา (คฤหัสถ์)
3. สาขาภาษาอังกฤษ (บรรพชิต, คฤหัสถ์)
4. สาขาจริยศึกษา (บรรพชิต)
5. สาขารัฐศาสตร์ (บรรพชิต, คฤหัสถ์)
6. สาขาการจัดการเชิงพุทธ (บรรพชิต)
7. สาขาสังคมศึกษา (บรรพชิต)

ระดับประกาศนียบัตร มี 2 สาขา ดังนี้

1. ประกาศนียบัตรบริหารกิจการคณะสงฆ์ (บรรพชิต)
2. ประกาศนียบัตรบัณฑิต วิชาชีพครู (บรรพชิต, คฤหัสถ์)

ระดับปริญญาโท มี 1 สาขา คือ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

2. บทบาทของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชที่มีต่อชุมชน สังคม จากอดีตถึงปัจจุบัน

จากอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 13 ปี ที่วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชได้เปิดให้บริการแก่ชุมชน สังคม ซึ่งในแต่ละช่วงของการดำเนินงานกิจการนั้นวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคมตามปณิธานของวิทยาลัย ด้วยการปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประสานสอดคล้องเอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนกิจการคณะสงฆ์ สร้างความรู้ ความเข้าใจ หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา สร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน จัดประชุม สัมมนา และฝึกอบรม เพื่อพัฒนาพระสงฆ์และบุคลากรทางศาสนา ให้มีศักยภาพในการธำรงรักษา เผยแผ่หลักคำสอน และเป็นแกนหลักในการพัฒนาจิตใจในวงกว้าง

รัตน์ บัวสนธ์ และคณะ

บทบาทของห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อชุมชน สังคม มีบทบาทที่สำคัญในด้านการจัดการศึกษา ด้านการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ด้านการพัฒนาชุมชน และด้านการกระจายโอกาสทางการศึกษา โดยมีการดำเนินกิจการที่เป็นรูปธรรมในหลายกิจกรรม/โครงการเพื่อรองรับกับความต้องการของชุมชนในเขตบริการภาคเหนือตอนล่าง สิ่งที่เป็นเครื่องยืนยันได้ว่าห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี คือการที่มีการเปิดสาขาวิชาเอกเพิ่มเติมเรื่อย ๆ และจำนวนนิสิตที่จบการศึกษาในแต่ละปี

บทบาทของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อชุมชน สังคม ด้วยความมุ่งมั่นที่จะทำวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชเป็นแหล่งศูนย์รวมทางด้านวิชาการ และเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ทั้งแก่พระสงฆ์และคฤหัสถ์ เพื่อที่จะผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพออกสู่สังคม ซึ่งเป็นนโยบายของวิทยาลัยที่ยึดถือปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เมื่อครั้งที่เปิดห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจนกระทั่งได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปัจจุบันวิทยาลัยสงฆ์มีบทบาทอย่างมากในการจัดการศึกษาและการบริการวิชาการแก่สังคม โดยเป็นความประสงค์ของพระธรรมเสนานูวัตร (เจ้าอาวาสวัดใหญ่) ที่ต้องการให้ทุกคนในชุมชนโดยรอบได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นทุกคนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเพียงแค่คนที่เข้ามาเรียนจะเรียนเฉพาะเสาร์-อาทิตย์ ส่วนในวันจันทร์ถึงศุกร์ก็ให้ทำการเกษตรในพื้นที่ของวิทยาลัยสงฆ์ เช่น ปลูกข้าว ปลูกพืชผักต่าง ๆ ปลูกไม้ผลต่าง ๆ โดยที่วิทยาลัยสงฆ์จะเป็นผู้นำผลผลิตที่ได้ไปขาย เพื่อนำเงินที่ได้มาเป็นค่าใช้จ่ายให้กับคนในชุมชนที่เข้ามาเรียน นอกจากนี้วิทยาลัยฯ ยังได้เปิดหลักสูตรที่หลากหลายเพิ่มขึ้นทุกปีเพื่อเป็นทางเลือกและเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่สังคม ได้แก่ หลักสูตรระดับปริญญาตรี 7 สาขาวิชา หลักสูตรระดับปริญญาโท 1 สาขาวิชา และหลักสูตรระดับประกาศนียบัตร 2 สาขาวิชา ด้านการพัฒนาชุมชน ด้านการกระจายโอกาสทางการศึกษา และการบำรุงศิลปวัฒนธรรม เป็นที่พึงของสังคมอย่างมีคุณภาพต่อไป นอกจากนี้วิทยาลัยยังได้จัดกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ เพื่อให้บริการแก่สังคม สร้างความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาสร้างจิตสำนึกทางคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน เช่น โครงการบรรพชาและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โครงการอบรมภาษาอังกฤษ กิจกรรมการจัดรายการวิทยุของพระครูสิริรัตนานุวัตร(รายการเสียงธรรมจากวัดใหญ่) โครงการศูนย์พัฒนาจิต โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นต้น

3. บทบาทของชุมชน สังคม โดยรอบที่มีต่อวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชจากอดีตถึงปัจจุบัน

บทบาทของชุมชน สังคม โดยรอบที่มีต่อห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์นั้นนับว่าชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ แต่บทบาทที่ชุมชน สังคมมีต่อห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์นั้นยังไม่เด่นชัด และยังไม่เป็นรูปธรรม เนื่องจากความเป็นสถาบันที่มีขนาดเล็ก

ดังนั้น บทบาทในการบุกเบิกและพัฒนาจึงเป็นบทบาทของบุคลากรกับพระนิสิตที่อยู่ภายในห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์เท่านั้น ในส่วนของบทบาทชุมชน สังคม โดยรอบที่มีต่อวิทยาลัยสงฆ์ยังคงเหมือนเดิมกับสมัยที่เป็นห้องเรียนคณะพุทธศาสตร์ หรืออาจจะน้อยกว่าเพราะวิทยาลัยสงฆ์ ตั้งอยู่ห่างชุมชน แต่เมื่อเป็นวิทยาลัยสงฆ์ แล้วก็มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น บุคลากรมีมากขึ้นและมีความเป็นปึกแผ่นมากขึ้น จึงทำให้ชุมชน สังคม ได้เข้ามามีบทบาทต่าง ๆ กับวิทยาลัยสงฆ์ มากขึ้นเช่นกัน มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับบุคลากร และนิสิต และต่อไปในอนาคตทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือการเอกชนการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจะมีในระดับที่มากขึ้น

4. การดำเนินการกิจการของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชจากอดีตถึงปัจจุบันตามความคาดหวังของการก่อตั้ง

ในการดำเนินการกิจการของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชจากอดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการดำเนินการตามพันธกิจโดยให้ความสำคัญทุกด้าน คือ

งานกิจการนิสิต วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มีการสำรวจความต้องการจำเป็นและจัดตั้งอำนวยการความสะอาดสบายที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของนิสิต มีการจัดตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาทุกสาขาวิชา เพื่อให้บริการให้คำปรึกษาแก่นิสิตในเรื่องต่างๆ มีการบริการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ศิษย์เก่าอย่างต่อเนื่องตลอดจนมีโครงการเพื่อพัฒนาประสบการณ์วิชาชีพแก่ศิษย์เก่าเป็นประจำอยู่เสมอ และมีการส่งเสริมกิจกรรมนิสิตในทุกประเภทที่แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์

งานบริการวิชาการด้านศาสนา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มีกิจกรรม โครงการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และบริการวิชาการ ที่ตอบสนองความต้องการ พัฒนาและเสริมสร้างสันติภาพ และความร่วมมือขององค์กรทางพระพุทธศาสนาและองค์กรอื่น ๆ ในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ เพื่อ

รัตน์ บัวสนธิ์ และคณะ

เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม สันติสุข และสร้างความสมานฉันท์ให้สังคมเข้มแข็ง เพื่อความมั่นคงของประเทศไทย และพระพุทธศาสนาตามพันธกิจของวิทยาลัย ตลอดจนส่งเสริมบทบาทให้นิสิตและบุคลากรประจำให้บริการวิชาการด้านศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อให้เป็นไปตามปณิธาน พันธกิจของวิทยาลัยสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ประเทศชาติและพระพุทธศาสนา

การดำเนินงานศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชมีการกำหนดกิจกรรมหรือโครงการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับแผนงานของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และมีการดำเนินกิจกรรม โครงการอย่างต่อเนื่อง นิสิตทุกคนให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางวิทยาลัยจัดให้

งานวิจัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มีผลงานอาจารย์ ด้านงานวิจัยจัดว่าอยู่ในระดับน้อย แต่ถึงอย่างนั้นวิทยาลัยก็พยายามพัฒนาโดยการจัดโครงการต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์มีความรู้ความสามารถ เช่น โครงการอบรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ เป็นต้น

5. อนาคตของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชในฐานะผู้บริการการศึกษา

ด้านการผลิตบัณฑิต

เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนา สามารถประยุกต์เข้ากับศาสตร์สาขาต่างๆ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด มีความเป็นผู้นำทางจิตใจและปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีโลกทัศน์กว้างไกล สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก มีศรัทธาที่จะอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา มีคุณธรรมจริยธรรมและเสียสละเพื่อส่วนรวม

ด้านงานวิจัยและการพัฒนาบุคลากร

เป้าหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนเน้นการนำเอาองค์ความรู้ในพระไตรปิฎกมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยร่วมกับศาสตร์อื่นๆเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาด้านศีลธรรมและจริยธรรมของสังคม

ด้านบริการวิชาการแก่สังคม

การสนับสนุนกิจกรรมของคณะสงฆ์ ด้วยการสร้างความรู้ ความเข้าใจในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา สร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่ประชาชน โดยผ่านกลไกการฝึกอบรม ประชุมและสัมมนาเพื่อพัฒนาพระสงฆ์และบุคลากรทางศาสนาให้มีศักยภาพ

ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

การส่งเสริมและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่มีรากฐานมาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ให้เอื้อต่อการศึกษาค้นคว้า เพื่อสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ตลอดจนความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อจัดแหล่งข้อมูลด้านทรัพย์สินมรดกทางวัฒนธรรมของธรรมชาติเพื่อการศึกษา ค้นคว้าประจำถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 วิทยาลัยสงฆ์ควรที่จะเปิดหลักสูตรระยะสั้น ๆ สำหรับพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสเพื่อใช้เป็นหลักปฏิบัติในการอบรมแก่ผู้ที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาในระยะเวลาที่แตกต่างกันให้มีความรู้ นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

1.2 วิทยาลัยสงฆ์ควรกำหนดทิศทางในการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์หลักธรรมเพื่อแก้ปัญหาของสังคม และมีการให้ทุนอุดหนุนการทำวิจัย การผลิตตำราที่มีความเด่นทางพุทธศาสนา ปรัชญาที่ตรงตามพระไตรปิฎก

1.3 ควรปรับปรุงสวัสดิการและค่าตอบแทนแก่บุคลากรให้เหมาะสม โดยยึดมาตรฐานตามสำนักงานข้าราชการพลเรือน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 จากภาพการดำเนินงานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและอนาคตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช ทั้งในส่วนที่คาดว่าจะจะเป็นและในส่วนที่ต้องการให้เป็นนั้น สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชให้มีความเจริญก้าวหน้าเป็นวิทยาลัยสงฆ์ชั้นนำในเขตภาคเหนือตอนล่าง

2.2 ปัญหาอุปสรรคและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นับเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับผู้บริหารวิทยาลัยสงฆ์ในการกำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช

2.3 ควรลดช่องว่างระหว่างวิทยาลัยสงฆ์กับชุมชน และควรเน้นการมีความร่วมมือต่อกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างเป็นรูปธรรมและควรมีการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง

รัตน์ บัวสนธ์ และคณะ

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร ของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช เพื่อพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้

3.2 ควรมีการศึกษาความความคิดเห็นและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาวิทยาลัยสงฆ์

เอกสารอ้างอิง

วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช. (2552). ที่ระลึกพิธีเปิดป้าย อาคารหลวงพ่อพระพุทธชินราช1.
พิษณุโลก.